

на території України, які навчатимуть учнів і студентів за прикладом Національного університету «Києво-Могилянська академія»;

- прикласти максимальних зусиль для закупівлі та оснащення усіх навчальних закладів персональними комп'ютерами, мережею Інтернет та нанотехнологіями.

Список використаних джерел:

1. Імператив якості: вчимося цінувати і оцінювати вищу освіту: навч. посіб. / За ред. Т. Добка, М. Головянко, О. Кайкової, В. Терзіяна, Т. Тихонена. – Львів: Видавництво «Компанія «Манускрипт», 2014. – С. 362-364.

2. Постанова Кабінету Міністрів України Про документи про освіту та вчені звання [Електронний ресурс] // 1260. – 1997. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1260-97-п>.

3. Програма імені Жана Моне [Електронний ресурс] // National Tempus Office in Ukraine. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.tempus.org.ua/uk/osvitni-programy-es-dlja-universytetiv-ta-studentiv/programa-zhan-mone.html>.

4. Рябов С. Г. Особливості громадянської освіти у формуванні політичної культури перехідного суспільства / Сергій Геннадійович Рябов // Наукові записки НаУКМА : Політичні науки. - 2004. - Т. 31. - С. 54-64.

Костенко Карина

Особливості розвитку громадянської освіти у демократичному суспільстві

У суспільстві, яке не так давно перейшло в новий режим правління, а саме з тоталітаризму в демократію, необхідне розуміння своєї ролі в державі. Таке поняття як «громадянська освіта» має бути новим етапом в нашій

країні, можливістю побудувати систему цінностей для розвитку демократичного суспільства.

Актуальність даної теми полягає в необхідності формування нової свідомості громадян України, для розуміння своїх прав і свобод, обов'язків і можливостей. У тому, що кожна людина є невід'ємною частиною держави, його основним осередком та повинна бути корисною власній країні так само, як і вона їй. Розуміння громадянином свого статусу і ролі, самовизначення і самоідентифікація - повинно бути соціально-політичною основою людини нового суспільно-політичного устрою. Так само і держава повинна слугувати кожній людині, виконувати всі гарантії та існувати заради кожного свого громадянина.

Метою статті є вивчення особливостей громадянської освіти, а саме формування нової свідомості народу, ґрунтуючись на політиці «не примусу» в часи демократичного політичного устрою.

Даною проблематикою займалися такі дослідники як: Рябов С.Г., Зуйковська А.А., Жадан І.В., Іванюк І.В., Овчарук О.В., Терещенко А.Б. та ін.

Враховуючи історичні перипетії складного, не національного розвитку нашої держави в XIX – і до 1991 року, сьогодні як ніколи увага в нашій країні має бути приділена громадянської освіти. Адже нація, її патріотичний дух, воля, свобода думки і дій повинні вкорінюватися в свідомості людей з самого дитинства, тільки тоді розуміння держави буде ясным. Наявність висококваліфікованих політиків і державних інститутів, можуть тільки підтримувати демократію, зміцнювати її, але розвиток цього режиму настане після формування культурної, а головне правової обізнаності громадян.

Важко знайти ту тонку межу, яка здатна не просто змусити людей знати закон, а добровільно підштовхнути до цього знання. Рябов С.Г. в своїй статті підняв це питання, а саме на стадії розвитку освіти. За його думкою,

«програми й навчальні посібники, створені в рамках здійснених в Україні проектів, справляють враження таких, які було розроблено й видано дещо поспішно, їх структура виглядає не логічно послідовною, а радше еклектичною» [1, с. 2]. Не варто забувати, що будь-який початок, перш за все, йде з книг. Шлях до демократії починається з свідомого громадянина, який несе в собі витoki гуманності, честі і обов'язку, а свідомий громадянин, в свою чергу, є результатом освіти. Адже саме навчальні посібники повинні формувати ті якості, які повинні спочатку освоїти підростаюче покоління. В основному дані літературні видання друкуються педагогами-практиками, що не зовсім дозволяє правильно і чітко зрозуміти, якою має бути громадянська освіта, які аспекти, перш за все, вона повинна включати в свою структуру.

«Громадянська освіта - навчання, спрямоване на формування знань про права і обов'язки людини» [2, с. 16]. Тобто людина повинна бути обізнана у всіх важливих сферах держави, таких як економічна, політична і правова. Це потрібно для правильної роботи нового режиму і для його вкорінення. Це, мабуть, і є однією з особливостей громадянської освіти, якщо в процесі навчання буде втрачено один з елементів цієї структури, спроби «оновлення» національної свідомості не принесуть бажаних результатів. Створення, друк та розповсюдження літератури і необхідних посібників, стосовно даної тематики, серед викладачів, учителів збільшить прогрес і призведе до попиту на дану літературу. Тому, слід поширити увагу до видавництва навчальних підручників, які будуть охоплювати всі сфери діяльності держави.

«Часто ідеал громадянина цілком ототожнюють з патріотизмом, а програму патріотичного виховання будують переважно на засадах мілітаризму й войовничості, що відповідає парадигмі тоталітарного суспільства» [1, с. 2]. Це є однією з основних проблем розвитку громадянської освіти. Найчастіше неймовірно

складно перебудувати суспільство, навчити мислити по-новому, свідомість якого формувалася десятки років і живилася відповідною ідеологією. Необхідно усвідомлювати, що неможливо перескочити історію, демократія не з'явиться відразу, а формується поступово. Дуже важлива роль повинна відводитися політиці, що проводиться стосовно освіти, бо це є підтримкою і проявом зацікавленості у становленні свідомості своїх громадян. Новий режим не повинен «тримати» на посадах політиків, які були при владі у часи тоталітаризму, це руйнує принципи і сутність демократії. Але, дивлячись на приклад нашої держави легше змінити свідомість мільйонів людей, аніж правляче коло, саме ця проблема гальмує розвиток громадянської освіти в наш час.

Поняття громадянська освіта пройшло довгу історію, але вершини свого розвитку досягло саме в період демократії, це потрібно завжди пам'ятати, адже в нашій державі є всі передумови, для розвитку і існування апарату самосвідомості. Наприклад, ми володіємо всіма необхідними формами і методами наукового процесу. Перш за все це законодавча база, зокрема наказ Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно - патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» [3, с. 1]. Цей наказ містить в собі необхідні положення для подальшого вдалого розвитку громадянської освіти. Але формування відповідального громадянина, патріота своєї країни залежить не тільки від освітнього інституту, але і від ряду інших: релігійних організацій, громадських об'єднань, виконавчої влади, які будуть формувати духовність, оптимізм, віру в світле майбутнє своєї країни і повагу до культурної спадщини краю.

Людині, перш за все, необхідно відчувати підтримку не тільки від держави, але і від своїх співвітчизників, ідея і мета громадянської освіти має бути єдиною для всіх. І щоб цей процес привів в дію механізм громадянської освіти, необхідно усвідомлювати кожному, що земля, на якій ми проживаємо, належить нам і тільки від нас залежить, як ми будемо жити. В цьому і полягає сутність демократичної держави і свідомості її громадян. Прекрасно доповнюють вищесказане слова Арістотеля в своїй роботі «Політика»: «...ніщо так не робить закони, які приймають правителі, дієвими й корисними, як установлені звичаї і послух, коли до нього привчити громадян: коли йдеться про демократію, тоді треба прищепити послух до демократичних законів... Адже невихованість бодай одного громадянина зачіпає і весь державний устрій... » [4, с. 149].

Необхідно в новому для країни режимі давати те, чого громадяни не отримували до нього. Свобода, ось запорука успішного просування освіченості громадян. Але розуміння цього слова у кожного різне. Свобода не повинна бути рушійною силою анархії або підвищувати зростання злочинності громадян, вона, перш за все, повинна бути в свідомості, розумінні того, що ти можеш і повинен говорити, щоб тебе почули. «Базова потреба будь-якої особистості в свободі, а також прагнення до демократичних свобод блокується тоталітарним досвідом» [1, с. 6]. Всіляке придушення інакомислення при тоталітаризмі породжувало у свідомості людей блокування того, чого вони насправді хотіли. І саме цей страх бути покараними за свої слова, повинен розвіятись правильним тлумаченням можливостей населення. Свобода думки - ось що має рухати громадянська освіта. Нація повинна пропонувати, а влада - робити. Тільки згуртованість думок, ідей буде насичувати демократію країни сенсом.

Громадянська освіта має закликати громадян брати активну участь у політиці своєї країни, не бути лише пасивним спостерігачем. Переконати в тому, що своєю

діяльністю вони можуть змінити державу, вирішувати конфлікти, знаходити компроміси, не торкаючись при цьому "верхівки" держави. Адже демократія це влада обох сторін, як політиків, так і народу і на жаль багато хто забуває про це, починаючи звинувачувати у всіх економічних і соціальних бідах уряд, забуваючи про те, що ми так само є рушійною силою політичного режиму.

Основою будь-якої держави, є закон. Саме він тримає державу в більш стабільному положенні і дозволяє громадянам відчувати захищеність своїх прав та інтересів. Але ж не кожен перечитував Конституцію своєї держави, як і не всі громадяни знають свої права і обов'язки. Цьому має сприяти громадянська освіта. Необхідно переконувати в тому, що не буває свідомого громадянина без знання законодавчої бази. Але найчастіше цього знання не завжди достатньо, за ним має прийти усвідомлення того, що ми не тільки зобов'язані дотримуватися закону, але і хочемо цього. У розумінні законослухняності не повинно бути егоїзму, є тільки ми - громадяни, нація, адже часом недостатньо одного - я. В цьому і є велич демократії, вона об'єднує народ.

Таким чином, обов'язком громадянської освіти є навчити поважати закон, і добровільно дотримуватися його, акцентувати увагу на тому, що закон покликаний захищати нас, тільки тоді народ буде плекати свою державу. Всі основи збереження демократії ховаються в цьому понятті, лише освіта приведе нас до істинного розуміння влади, і підготує громадян до сучасного політичного життя. Ми маємо всі можливості для побудови демократичного суспільства, ідеальної країни, а також людей, котрі займаються питаннями громадянської освіти, зацікавлених в становленні нового суспільства.

Серед основних принципів здійснення демократії, її забезпечення, є висока правова та політична культура, активність громадянського суспільства, взаємна відповідальність держави і громадянина, рівність усіх

перед законом і ін. Варто зауважити, що відсутність громадянської освіти у суспільстві породжує правове безкультур'я, безграмотність, яка веде до зневаги законів України. Все це призводить до правового і політичного нігілізму та до прямого порушення законів. Останні події 2014 року показують нам наші прорахунки, тому усім нам треба дбати за сильну державу, і це можливе через сильну економіку, виважену політику та врівноважену національну політику до національних меншин, і знову ж таки через громадянську освіту.

Поміж іншого слід більше приділяти увагу вивченню історії України, історичного краєзнавства, особливостям етнографічного районування нашої держави, різнобарвної, неперевершеної культури в контексті її різноманіття і єдності країни. Вважаємо, що політикам необхідно на державно-законодавчому рівні заборонити заробляти дивіденди на складних питаннях української історії, за порушення чого, повинна наставати юридично-правова відповідальність. Саме вони повинні працювати на благо України, а не роз'єднувати свій власний народ. Бо нашою слабкістю користуються всі охочі поласувати добрим українським пирогом. Державність, український народ, українську націю треба берегти і плекати.

Список використаної літератури:

1. Рябов С.Г. Особливості громадянської освіти у формуванні політичної культури перехідного суспільства [Електронний ресурс] \ С.Г. Рябов \ ekmair.ukma.edu.ua. – 2004. - С.1-10. - Режим доступу: Riabov_Osoblyvosti.pdf.
2. Іванюк І.В., Овчарук О.В., Терещенко А.Б. Громадянська освіта в Україні аналітичний звіт \ І.В. Іванюк, О.В. Овчарук, А.Б. Терещенко - К., - 2013. – С.16
3. Наказ про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді [Електронний ресурс] politavaculture.gov.ua – С.1. – Режим доступу: /images/documentation/proekts/2016/00006.pdf
4. Арістотель. Політика / Пер. з давньогрек. О. Кислюка. – К., - 2000. - С. 129-160.